

Տարիկան զինը 10 բուրդի, կէս տարվանը 6 բուր.
Առանձին համարները 7 կօպէկով.

ԱՐԴԻՇ

Ամբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից) Հեղուով
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն հեղուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչյուր բառին 2 կոպեկ.

ՅԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՎՈՒԻ Ե

„ՄԵԾԱԿ“

(25-րդ ՏԱՐԻ)

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵԽ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ
ՆԵՐԿԱՅ 1897 ԹԻԱԿՈՒՄԻ

Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Բ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ե

Տարեկան գիրք՝ 10 լուսվի, կէս տարվանը՝ 6. լուսվի
Հայոց. ТИФЛИСЬ, Редакция «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction «MSCHAK».

Սարիամ ջաքարեան կամսարական (ծնեալ իշխանուհի թումանու-
վա), Աննա Գևրասիմեան կամսարական, Սալօմէ Յովաէփեան Հէջու-
բեան և իշխան Ջախարի Բէփազօփիչ Թումանով խարին վատով յայնում են
ազգականերին և ծանօթներին առաջինը իր թանգադին ամսումն, երկրորդը որդի, երրոր-
դը եղբայր և չորրորդը իեսոյ, նադյօնին սովէտնիկ
Իւզ. Ա. Ն Օ Ս Ի Պ Օ Վ Ի Զ Կ Ա Մ Ս Ա Ր Ա Կ Ա Ն Ի
մարմինը կը բերպի Թիֆլիս, յունվարի 11-ին, առաւտօնեան 8 ժամ 20 րոպէէին: Պատարագը
կը լինի Զգրաշէնի Ակնդեպատ կիրակի, յունվարի 12-ին, առաւտօնեան 10 ժամին: Թաղումը
տեղի կաւենայ Վերացի զերեզմանոցում, տառմական դամբարանում: 1—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երբազար և Ասիա, Ժանտախտի երկիւղը, Հեռագիրներ,—ՆԵՐԻՒՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Մեր գրականութիւնը 1896 թւին, Գաղթականների օգտին, Նամակ Բագուից, Նամակ Կարսից, Նամակ Խըմ Ապրութեան, Նամակ Խմբագրութեան, Ներքին լուրեր,—ԱՐՏԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Վերջն աեղեկութիւններ, Օդոնութեան գործը բուշուկում, Նամակ Բոլգարիայից, Արտաքին լուրեր,—ԽԱՌԵՆ ԱՌԱՋԻՐԵՐ, — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ, — ՅԱՅԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, — ՆԵՐԻՒՆ ԱՊՐՈՎԻՆԱԿԱՆՆԵՐ, Վիճակագրական տեղեկութիւններ գաղթականների մասին, Օսմաննեան ամենկը:

ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ԱՍԻԱ

Եւրօպական մի շարք հեղինակներ, ինչ
էս օրինակ, Ստեղ, Մակիօլ, Բրայս, Մակ-
օրդառու, Բենտ, Գլլուս, Կոմա Կամարօվսկէ
բազմաթիւ ուրիշ գրողներ և նոյնպէ-
ետական անձեր իրանց գրուածքների և
ուերի մէջ շեշտում են այն հիմն ակա՞
նչ աշտութեան վրա, որ տեղի ունել-
ի կողմից եւրօպական քաղաքական և հա-
սրակական կեանքի սկզբունքների, իս-
լու կողմից մահմետական աշխարհահա-
տացքի և ասխական կամ աֆրիկական բար-
որս կեանքի սկզբունքների մէջ։ Ա. Ա.

ԲԱՆԱԿԻՐԱԿԱՆ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԸԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

II

Սկզբանականութեան մասին գործութեանը («Մշակ» № 152) բողջ գաղթականութեան $\frac{9}{10}$ -րդ մասը մտել է մեր երկիրը բոլորովին մերկ, աղքատ և թշուառ չանհնալով նոյն խակ մի կտօր չոր հաց ձեռք բերելու միջոց։

Բերենք մի քանի վկայութիւններ, քաղված

Թիւրքիայից փախած գաղթականներին երկու վաստակարգի կարելի է բաժանել. 1) նրանք, ո- վաստակելի աղքատներից և ականատեսների հա- զարդած տեղեկութիւններից:

ունց աջողվել է մի կերպ ազատվել ընդհանուր և ծրագրված կոստրածից և զբուխ վերցրած իամբել թողնելով տռւն, տեղ, գոյք քիւրդերին և թիւրքերին իրեն աւար և 2) նրանք, որոնք զգալով վերահաս վտանգը, կարողացել են օր առաջ իրամաց զլիսի ճարը տեսնել և փախչելով անցնել սահմանը: Մեծամանութիւնը պատկանում է աստաջին դասակարգին և որովհետեւ նա մտածել է միայն իր անձի փրկութեան համար, և միակ մտածմունքը զիշեր ցերեկ եղել է փախչել և մի կերպ իրան ձեր ուստաց սահմանը, ուստի նա, արդէն զրկված ամեն բանից իր հայրենիքում, ոչինչ չէ կարողացել վերցնել իր հետ, նոյն իսկ մի հատ վերմակ, մի ձեռք փախնորդ հագուստ, այլ փախել է իր հագի ըդդեստով, որը ճանապարհին թուրուվին զգզղվելով և մաշվելով, հազիւ կարողացել է ձածկել իամբականի մերկութիւնը: Խակ երկրորդ դասակարգին պատկանող փոքրամանութիւնը—լաճառականներ և արհեստաւորներ—կարողացել դեռ հոկաեմբերի սկզբներից ահա ինչ են գրում Իգդիրից: «Գաղթականները մտել են մեր գաւառը, առանց բացառութեան՝ մերի և իսպառ կողովաված. առաջին եկողները կարողացան իգդիրում մի քանի հնութիւններ ստանալ և մի կերպ ձածկել իրանց մերկութիւնը, իսկ մնացածները զբանից էլ զուրկ մնացին. չը կարմէկը, որ զոնէ մի ձածկոյժ կամ վերմակ ունենար: Պառկելով սառը և խոնաւ գեանի վրա առանց անկողնի, շատերը հիւանդացել են ամի փով, որը համարեա թէ համաճարակ է խեղճերի մէջ: Զը կայ մի ընտանիք, որ 1—2—3—4 անդամ չունենայ հիւանդ, թիչ չեն եղել և մեռնողներ, բժշկական օգնութեան կատարեալ բացակայութեան պատճառով: Գիւղերում նրանց տրվել է բնակարան, այն է սառն և խոնաւ սաքուններ ու գսմեր, ուտելու հայ, խակ տեղանեղակ հաւաքել են ցորեն, զգեստի և մանաւանդ անկողինների մասին ոչ մի հոգացազութիւն չէ եղել, որովհետեւ զիւղացինները ոչ աւելորդ

անհաշտութիւնը բօպէական մի երեսյթ չէ, այլ ունի խոր արմատներ: Այն մեծ վիճը, որ բացված է երկու տարբեր աշխարհների մէջ, ամբողջ գարերի մտաւոր և բարյական անխնայ և կատաղի կուփ արդիւնք է: Եւ այդ վիճը նրա համար չէ բացված, որ ծածկի հաշտութեամբ, այլ որպէս զի դուրս վռնդվի և ոչնչացվի այն բոլորը, ինչ որ դէմ է եւրօպական բարձր գաղափարների ոգուն և մարդկութեան լաւագոյն մասի ձգտութեներին:

Ամեն մի առաջարկութիւն, որը նպատակ կունենայ հաշեցնել ներկան միջնադարեանի հետ, առաջադիմականը նախասահմանվածի հետ, անհատականութեան առաջախութիւնը՝ ստրկասիրութեան հետ, հէնց առաջին վայրկենից մատնված կը մնայ անաջնողութեան, իսկ որ աւելի օտարօտի և սոսկալի է, այդ այն է, երբ կեանքի ղեկավար և հովանաւորող պէտք է հանդիսանայ Միջին Ասիայի վայրենի անապատների ներշնչված միտքը: Այդ արմատական անհաշտութիւնների, որոնք տեղի ունեն Ասիայի և Աֆրիկայի հողի վրա:

նական, լուսաւոր և ազատ սկզբունքներին, որոնց համար նա դարեւոր ծանր կար է մղել և որոնք նրա ներկայ կեանքի նշանաբանն են կազմում: Եւ նրա համակրութիւնը այն տարբերի և ազգայնական խմբերի կողմն են, որոնք ընդունում են եւրօպական լուսաւոր կեանքի հիմունքները և բաժանում են նրա գաղափարական ձգտումը:

Բայց ցաւալի կը լինի, եթէ ամեն մի կուլտուրական ոյժ պէտք է ստիպված լինի կրկնել ամբողջ պատմութիւնը իր ուսերի և մէջըի վրա և ըլ պէտք է կարողանայ օգավել մարդկութեան այն մասից, որ արդէն դարեւոր կոխուներով յաղթել է խոչընդուները և ստեղծել է իր համար բաղդաւոր կեանք: Ասիայի ու Աֆրիկայի հետ եւրօպայի կոխուք քաղաքական չէ, այլ կուլտուրական: Կա կը շարունակվի, մինչեւ որ եւրօպական կուլտուրան ամեն տեղ յաղթող կը հանդիսանայ:

ԺԱՆՏԱԽԾԻ ԵՐԿԻՒՂԸ

Խնչքան ուղենանք օպտիմիստ լինել, բայց

Եւրօպան ամերով զարեր կռւեց, մինչեւ
որ կարողացաւ յայտաբարել խղճի ազա-
տութիւն, իբրև քաղաքական և հասա-
րակական կեանքի կանոնաւոր զարգացման
հիմնական պայմաններից մէկը: Եւրօպան
բազմաթիւ զոհեր տուեց, մինչեւ որ աջո-
ղեցրեց անհատի անձեռնմխելիութեան
գաղափարի յաղթութիւնը: Եւրօպան կա-
տադի մաքառումներից յետոյ հարտաւոց
արդարագատութիւնը առաջ հաւասար ու-
թիւնը, օրէնքի առաջ հաւասար ութիւնը,
զործողների պատասխանաւուու-
թիւնը,

Եւ, ի հարկէ, եւրօպականն միոքը և հասարակական խղճմտանքը չեն կարող հաշտվել այնպիսի կարգերի և սկզբունքների հետ, որոնք համառակում են այն հիմ-

զգեստ և ոչ էլ անկողին ունէին տալու։ Հաղիւ կարելի է եղել մասնաւոր հանդանակութեամբ մօտ 100 հոգու հագուստ տալ, 25 վերմակ բաժանել և 80 երեխայի համար մի մի վերնազգեստ ու վարտիք կարել տալ։

Կազկվանից, դարձեալ հոկտեմբերին, հետեւեալն են գրում. «Եկած գաղթականների վիճակը սարսափելի է բառի բուն նշանակութեամբ. Արձեչի գաւառից եկածները մերկ են և բորբիկ և համարեա ամենքը չունեն անկողին. Նըրանք ստիպված են չոր գետնի վրա քննել, որովհետեւ անկարելի է ամենքին անկողին տալ և միայն հիւանդներին կարելի է լինում հայթայթել վերմակու անկողնի սիստոյք; Գիւղերում մեծ մասամբ բնակվում են ախտոներում, նոյն պէս մերկ և նոյնպէս չոր գետնի վրա. Մի քանի գիւղերում պառկում են խոտի վրա և ծածկելու ոջինչ չունեն, իսկ կերակրվում և ապրում են «ջնջելով», ինչպէս իրանք են առում, այսինքն մուրացկանութիւն անելով. ամբողջ մասնդը միայն չոր հացն է»:

Ահա ինչ են գրում Վաղարշապատից. «Քոլոր զաղթականները համարեա առանց բացառութեան կարօս են հագուստի և անկողնի, որոնց կարենութիւնը առաւել ես սաստկանում է այժմ, երբ եղանուկը սկսել է ցրտել. բացի դրանից նրանք բոլորը զուրկ են բնակարանից, վատ ելփից և մննդից. միայն վանքի գոմանոցում բնակուղները ստանում են օպական հաց և կերակուր, իսկ մասցածները, որոնք ցրված են դամապան գլուխում, պէտք է օգնութիւն ստանան վիւզացիներից, որոնց վիճակը նոյնպէս լաւ չէ, ուստի և դժուարանում են պահել նրանց»:
Կարսից գրում են հետեւալը. «Կարսինամուռում այժմ ապաստանած նորեկ զաղթականները,

և օգտաւէտու—բայց դպւրս եկաւ մի պարոն, որ
յայտարարեց, թէ Լէտուրնօն աւտօրիտետ չէ,
այլ կօմպլիքատօր: Գուենք թէ հէնց այդպէս է:
բայց հայ ընթերցողը ինչի՞ն է կարօտ, եթէ ոչ
ամենասպարզ, տարրական խնդիրներ շօշափալ
գիտնական գրուածքների, ամենաթեթև կօմպլիքատօրների: — Լէտուրնօն ֆրանսիայում մեծ
պատիւ ունի, իսկ հայերի մէջ նա միայն կօմպլիքատօր է: Ահա զուտ հայկական մեծամառութիւն—Մի որիշ օրինակ էլ: Մի գրքի մէջ
մենք գտել էլնք տիրացուական ազգասիրութեան ամենածիծաղելի հառաջանքներ, որոնք
վառապանում են «սրբազն կորկոտը», հրաւիրում են համբուրել զիւղացու տրեխները և
սոյն: Ի հարկէ, ծաղրեցինք այդ տիրացուական
հառաջանքները: Բայց սերիթուկաւոր տիրացուի
պաշապան հանդիսացաւ թամադայական սրախօսութիւնը, որ,
այսու ամենայնիւ, չը կարողացաւ ջնջել այն, ինչ որ միանգամայն արել պըր-
ծել էր «սրբազն կորկոտը»...
Այս վաստերը մենք բերում ենք ոչ թէ այն
սկատճառով, որ բանակուիւ սկսենք կամ պա-
տասխանած լինենք հեղինակների, թարգմանիչ-
ների նեղութառութեան: Մենք կամնում էնք
ցոյց տալ թէ սրբան անհամբերող են, որքան
մեծամիւ են զրական «գործիչները»: Դրանից
հոգի է ստանում զրական անիշխանութիւնը, և
ահա պատրաստ է այն միջնավայրը, որ խրա-
խուսաւմ է շտապավ լոյս հանել խղճուկ, սղոր-
մելի գործեր. իսկ ընթերցող հասարակութիւնը
սպասում է, որ իրան կարգալու գիրք տան...
Պարոններ, զուք զեռ ժեռ ժամանակ կունենաք
մատածելու վառքի կոթողների մասին: Այժմ աշ-
խատեցէք, աշխատեցէք, և ձեր աշխատանքը
օգտակար կը լինի միայն այն գէպքում, երբ
զուք կը տոգորքէք համեստ աշխատառի գդաց-
մունքներով: Մի ամբողջ տարի լոյս են տեսել
100 գրքեր, հաշւեցէք թէ զրանցից քանիսն է
օգտակար հայ ժողովրդի համար: Հաշւեցէք, և
ապա աշխատեցէք քրտինք թափելով...

ժամանականները բոլորեցին սեղանների շուրջը.
Ներեխանները՝ աղջիկ ու տղայ, շրջապատեցին ա-
ռանձին սեղան, կամացը ու օրիսրդներ՝ առան-
ձին, տղամարդոջիկ էր՝ առանձին։ Աւելի քան 100
հոգուց բազկացած բազմութիւնը զգալի փափո-
սութիւնների էր ենթարկված. այդ՝ առաջիվայ-
րցանութիւնների մէջ թաղված, մերկ, նիհար, կմալ-
ոթ փախարկված ամբոխը չէր. ամենը բարե-
իսութափած՝ ոտից մինչև զլուխ նոր զգեստ հա-
գած, առոյգ տեսաք ունեին։ Սեղան նստելուն պէս՝
հնամատատար՝ ակինները սկսեցին օդի բաժանել
և ապա վլաւ՝ առանձին առանձին ամաններով։
Բաթախումը լրիւ դրաձնելու համար՝ բաժանե-
լին և գինի։ Թէե իւրաքանչիւրին առանձին-ա-
ռանձին բաժակներով գինի մատուցանելը բա-
շական աշխատանք էր սկանանջում, սակայն
ոյդ էլ մեծ հաճուքով կատարեցին «գոզնոյա-
ռու» տիկինները։

Խնամակալուհինների կարգադրութեան համա-
ձայն հրափրված էր Ալեքսանդրօպոլից եկած
ոշուղների մի խումբ՝ գէթ մի ժամ սփովելու,
Խիթմարելու թշուառ գաղթականների անքառժե-
ի դառնակակիծը։ Սկավեց երած տոթին ու
երգը տիանք երգ դառն յիշողութիւններ..
Ենզպայ լարերի մեւամազն հնչիւնները արձա-
գանք դասն գաղթական հայուհինների խոցու-
թած սրտերում։ Հայրենի օջաղ, սիրելինների
շորջանում տեղի ունեցող թաթախումներ, տնեւ,
ոեղ հազար ու մի տրախ և տիսուր յիշողու-
թիւններով վերարտադրվեցին, մարմնացան նրանց
առաջ։ Սյրգած սիրաը բորբոքվելով՝ ցնցեց տո-
րորված մարմինը և հանգաւ դասն արտասուր-
ուերի մէջ, համարեա ամենը, թիրանները ձեռք-
ուերին՝ սկսեցին արտասուր թափել... Սրտաձմլիկ
ուսաբարն։ Պակաս սրտաձմլիկ տեսարան չէր
սերկայացնում նաև երեխանների սեղանը։ Երե-
սունի չափ տղայ ու աղջիկ՝ 8—12 տարեկան,
ուրախ-ուրախ ընթրում և երգեր են երգում,
առյօն լինչ երգեր. «Հայր չահեմ, մայր չամեմ,
մոնղնական որբ եմ ես...»

հն հասկանալի լեզով, այն ինչ ամեն կերպ աշ-
ատում էին դիմագրել զրան, բողոքում էր այն
գեղ շողոքորթութեան դէմ, որով իւրաքանչիւր
շ, որ 5 րուրլի զրամ էր նույիրել բարեգործա-
մն նպաստակով՝ նոչակիում էր որպէս երեւլի
արեգործ, նա բողոքում էր այն անձանց դէմ,
որոնք եկեղեցու պաշտպանի զիմակով զինված
նընդհատ անուշ էին անում եկեղեցու զրամնե-
ց և այլն:

Նոյն միջոցին Եղիշէ վարդապետը խօսեց հայ
աղթականների վիճակի մասին: Նա ասաց. «Մօտ
ոերս ես շրջեցի Բասենի հայաբնակ գիւղերում,
որոնք թւով տասն են և չը նայելով իրանց սա-
ւաթթութեանը՝ սրպէս տահմանին մերձ զըսն-
ող զիւղեր, ամենքից առաջ կրում են հայ
աղթականների արուերջ հոսանքի անընդհատ
սրբի բոլոր ծանրութիւնները, որոնք այդուեղից
նեցնելով տարածվում են մեր երկրի զանազան
ողմերը: Այդ զիւղերում այժմ պատսպարված
ն 320 ընտանիքներ՝ բաղկացած աւելի քան
1000 մարդուց: Կարօի ամբողջ վիճակում ապա-
ան գտած հայ գաղթականների թիւը 20,000-ից
ւելի է և այդ ծանրութիւնը անտրտունց
ուում է հայ զիւղացին, որը իր արքասիկ ու-
եցածը բաժանում է իր հայածեալ եղբայրակցի
եա, որի դուռը, նահապետական սովորութեամբ,
փակում ոչ մի կարօտեալի առաջ: Պարզ
սեմ. եթէ հայ զիւղացին չը լինէր՝ գաղթա-
անները սովաման կը լինէին: Եւ այն ժամանակի
ը հայ զեղջուկը այլպէս մարդաւիրաբար է
արգում գերադդ գաղթականի հետ, մենք՝ քա-
արացիներս ինչպէս ենք վարփում այն գաղ-
ականների հետ, որոնք զետեղիւլ են քաղա-
ռում: Յաւելով պիտի ասեմ, որ մենք վակել
որ մեր սրտերը, փակել ենք մեր աների զըս-
երը, մտել մեր տաքուկ սենեակները, որպէս
ի չը տեսնենք տառապեալի զառն վիճակը,
որպէս զի նրա՝ ցնցութիւներով ծածկված մարմնի
եսքը զգուանք չը պատճառէ մեղ...: Մենք
այելում ենք համադամ խորտիկներ, առանց

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Սեր խմբագրութեան մէջ յօդուա թիւրքահայ
գաղթականների ստացվեցին՝
1) Բագութից, 65 բուրլի, որ համբանակել
են իրանց մէջ Եղբ. Միբայեանների և Ընկ. Բա-
գութի գրասենեակում ծառայողները;
2) Թիւրլիսից, որ. Նունէ Սողականից՝ 5
բուրլի:
3) Գեօրիսից, արքունական դպրոցի ուսու-
ցիչ Միքայէլ Պօղոսեանի միջոցով՝ 62 բուրլի, որ
նուիրել են բայասապէս այդ աւանի հայ կա-
նայք, նպաստելու իրանց թշուառ և կարօտ
քրյուրերին՝ Նուիրատուններն են՝ տիկիններ Ա.
Մէլիք-Շահնազարեանց 3 ր., Մ. Մէլիք-Շահնա-
զարեանց 3 ր., Հ. Մէլիք-Շահնազարեանց 3 ր.,
Թ. Պօղոսեանց 3 ր., Ն. Եղեանց 3 ր., Ա. Եօ-
լեանց 3 ր., Շ. Եօլեանց 3 ր., Ա. Տէր-Մալէ-
սեանց 3 ր., Ս. Մինասեանց 3 ր., Մ. Մելքո-
նեանց 3 ր., Խ. Գրիգորեանց 3 ր., Մ. Պօղո-
սեանց 2 ր., Ա. Տէր-Մկրտչեանց 1 ր., Ա. Մի-
քայէլեանց 1 ր., Շ. Զաքարեանց 1 ր., Մ. Տէր-
Ասծառութեանց 1 ր., Ա. Բէզլարեանց 1 ր., Տ.
Տէր-Դավիթեանց 1 ր., Տ. Ղարիբեանց 1 ր., Մ.
Միբումնեանց 3 ր., Ե. Լազարեանց 3 ր., Ա. Պա-
րօնեանց 3 ր., Ա. Պարօնեանց 3 ր., Ա. Բագի-
րեանց 3 ր., Մ. Մալինեանց 2 ր., Ա. Մէլիք-
Դաղայեանց 3 ր.: Գումարն է՝ 62 ր.:

Երգելու, անգութի բազդի դառնութիւնները ճա-
ակելու... Խնչ պիտի լինի այս թշուառների
լախճանը և մինչև Երբ սիտի շարունակվի այդ
բարութիւնը, ահա այն ծանր տպաւորութիւնը —
որ ներջնչում էր թաթախման ռուրախ և տիտուր
րեկոն ..

Ե. Գալիեան

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

Գեկտեմբերի 30-ին

Երեկ, գեկտեմբերի 29-ին, խուռն բազմու-
թեան ներկայութեամբ՝ մայր տաճարում հոգե-
անգիստ կատարվեց Գրիգոր Արծրունու մահ-
ան չորրորդ տարեղարձի տոթիթով։ Եղիշէ վար-
ապետը ազգու խօսքերով դրուատեց համուռ-
եալի բազմարդիւն գործունէութիւնը, յիշեցրեց
րա մատուցած ծառայութիւնները մեր ազգին
նորանքանը և մասնաւորապէս մեր եկեղե-
ունն Պախարակեց այն մոլոր կարծիքը, որով
նեանուն հրապարակախօսի հակառակորդները

տերը և սառն անտարբերութեամբ ենք վե-
սպերվաւմ զէպի մեր չքաւոր եղբայրակիցը;
ոտի փոխարէն մեր կրծքում դրված է մի ան-
ւնչ քարի կտոր, որը միմիտյան որոշ գունկ-
աններ է կատարում՝ ծառայելով արեան շրջա-
ռուութեամբ: Եւ այն չնչին ողորմութիւնը, որ
ալիս ենք նրանց, որքան ակամայից է լինում,
քան դժկամակութեամբ: Այս, այն ժամանուա-
ռուէլները, որ շաբաթ օրերում շալլտում ենք
անց՝ ոչ թէ ողորմութիւն է, այլ մի համա-
հնք, մի գառն ծիծաղ բժբաղդի վրա. թոյն է
ոդպիսի ողորմութիւնը և եթէ հայ գաղթակա-
զականար, մեր երեսին կը շալլտէր մեր
ուտածը և լաւագոյն կը համարէր հող ուտել,
ողցած մեռնել, քան այդպիսի ողորմութիւնով
անքը պահպանելու:

Այդ արդար գայրայինով լցված քարոզը արդեօք
մնկալի ազգեցութիւն պիտի գործէ այն պա-
հնների վրա, որոնք անիմուայօրէն վոնդում են
որպաթ օրերը իրանց կրտակը դիմող աղքատ-
որին: Կամաչք արդեօք այն հարուստը, որը մեր

րը, որոնց պայմանագրի մէջ յիշված էր այդ
տը, այսինքն իրաւունք՝ բարեգործական նպա-
սկով տուած երեկոյիներին մասնակցելու, նը-
նք էլ մասնակցում էին, իսկ իմ պայմանի
չ, դժբախտաբար, չէի նախատեսել այդ հան-
սմանքը, կարծելով որ այդ թոյլ կը տայ դի-
կտօրը, ինչպէս առաջ լինում էր: Քայց այս
սրվանից պալատի պլ. մինիստրը այդ բանը
ոգելեց, այնպէս որ, միայն նրանք կարող են
ոնակցել, որոնք իրաւունք ունեն պայմանով:
և համեստութեան դէմ է, բայց ակամայից
իրված եմ յիշեցնելու ինձ ճանաչող հասարա-
ւիեանը և պլ. թոյթակցին, որ ես երգէք չեմ
թմել երգելու ոչ մի բարեգործական երեկոյ-
նն, և այս տարվայ ընթացքում ես երգել եմ
առաջ ժամանակներին, դիրեկցիայի թոյլաւու-
թամբ, Սարատով, Վորօնեժ, Նիժնի-Նօվգորոդ
Օբէոլ քաղաքներում, Մուկլայի և Պետերբ-
ուրամալսարմնի ուսանողների օգտին, առ անց
և է վարձատրութեան: Իսկ այժմ ին-
չ սահմանագրած ես կարող էի մերժել, հայրենա-
նեասուն համարեած ենին ԱՄՀ, և ու ու

ԵԱՀՐՈՒԻ ԾԱԳՈՒՅՑ

Յունվարի 7-ին
Արքատանոցի ընդարձակ սեղանատանը՝ թա-
թախման երեկոյեան, ընթրիք էր պատրաստ-
ված այսօնեղ գոնված գաղթականների և աղ-
քանների համար։ Նախորդք պատրաստված սե-
ղանների վրա գարսկած էին լաւաշ, կանաչի,
պանիր և ձկնեղին։ ամեն ինչ կարգին, առատ
ու մաքուր։ Մի խումբ տիկիններ և օրիորդներ,
գոգնոցները կապած՝ աշխոյժ ու զուարթ անց
ու դարձ են անում և ժամադէմ հայեացքով
կարգաւորում, աջ ու ձախ սպասաւորում։ Եւ
այդ սպասաւորով տիկինները և օրիորդները
պատկանում են այնպիսի ընտանիքների, որտեղ
հարազատ մայրը իր երեխաններին չէ սպասաւո-
րում, իր համար սեղան չէ պատրաստում, այլ
ամեն ինչ կատարվում է դայեակների, սպասա-
ւորների։

Հմուտ այգեպանը երբ մտնում է այգին, յօ-
սոցով անինայքարը կտրատում է այն հիւղերը՝
լոնց վրա ուտիձներ, ապականիներ կան: Եթ-
եմն նոյն խոկ ամբողջովին կտրում է անպի-
տանացած ծառը, որպէս զի նրա կենսունակ
որմատի վրա մի պատուախան շիւղ պատուաս-
ելով, կարողանայ ծառի մտակարարած թթու-
նամ, դառն պտուղների փոխարէն ստանալ
աղցը, համեզ պտուղներ: Բժիշկը տեսնելով, որ
բոչ հիւանդութիւնից, ախտից վարակված է
արմենի այս կամ այն անդամը՝ վիրաբուժի հա-
յու գործիքով կտրում է այդ վերքը, որպէս զի
սմբողջ մարմինը չը փչանաց: Այդպէս էլ վար-
եց հանգուցեալ Արծրունին, որպէս սրտացաւ
արեկամ մեր մէջ արմատացած տգեղ ախտերի
երաբերութեամբ: Նա ցանկանում էր, որ եկե-

արտասուրի կաթիներ թափեցին ցած...:
զգաստամայ արդեօք այն հրէշը, որը չնշն
ասարաւակով ստքի տակ տրորել և վէրքեր էր
ասցրել մի գաղթական կնոջ: Կը խելաբերվեն
ողեօք այն (բարեխախտաբար, սակաւաթիւ) մի
հասաները, որոնք անէծք ու նախատինք են բա
ափում այն գաղթականների հասցեին, որոնք
ենտրով կամ արհեստով՝ պարապելով պակա-
սինում են նրանց եկամուտը և պատճառ են
ունեւամ բնակարանների թանգանալուն:

Մեր մամուլը այժմ մեծ մասամբ զբաղված է
ողթականների վիճակով, մեր երկրի նոյն իսկ
ուսուր անկիւններից թղթակցութիւններ են
քում այդ մասին, ուստի թող ների ընթեր-
զը նամակիս երկարութեան համար, որը կը
քջացնեմ մի հարց ևս առաջարկելով տեղացի

Կաղզուան դեկտեմբերի 17-ին
«Մշակ» լրագրի 141 համարում տպագրված էր
նամակ կաղզուանից, Ս. Ղազարեանց ստո-
գրութեամբ, որի մէջ պարոնը խօսելով Բա-
ղործական ընկերութեան աեղական ընդհա-
ւր ժողովի մասին, ասում է հետեւեալը. «Այս
որի ընտրութիւնը բաւականին զիտակցաբար
տարվեց. վարչութիւնը կազմիեց երիտասարդ
դամներից: Սպասում ենք բարեխիզճ գործու-
թեան»: Պարոնը, ինչպէս երեսում է, մտ-
ութիւն ունենալով մի ստուեր զցել հին վար-
թեան անդամների վրա, սակայն բարոյական
ջութիւն չունենալով ուզզակի այդ անելու,
աւլում է «զիտակցաբար» ընտրված նոր ան-

